

B/ Odluke stranih sudova i arbitraža

KUĆA LORDOVA

Presuda od 16.VII 1981.

The "I Congreso del Partido"

Vijeće: Lord Wilberforce, Lord Diplock, Lord Edmund-Davies, Lord Keith of Kinkel i Lord Bridge of Harwich

Država brodovlasnik trgovačkog broda ne može svojim suverenim aktom ukinuti svoju obvezu iz trgovačkog posla - Prijelaz vlasništva na državu tijekom ostvarenja trgovačkog posla /prijevoza robe/ ujedno nameće državi ispunjenje obveze iz prijevoznog posla u toku - Cinjenična pitanja se moraju raspraviti kao i u svakoj drugoj parnici

Čileansko poduzeće IANSA je zaustavilo u Engleskoj izgrađeni i u more porinuti brod "I Congreso del Partido" /u daljnjem tekstu "Congreso"/ i to radi zahtjeva za naknadu štete za neizručeni teret šećera koji je bio predan na prijevoz iz Havane u Valparaíso brodovima poduzeća "Mambisa" zbog dviju tražbina i to jedne koja se odnosila na prijevoz brodom "Playa Larga", a druga brodom "Marble Islands". Prva je na red došla tražbina iz broda "Marble Islands", a zaustavljanje broda "Congreso" je bilo izvršeno u pretpostavci da je "Mambisa", brodarsko kubansko poduzeće, vlasnik broda, pa da se prema tome plijeni sestri-nski brod /"sister-ship"/. Medjutim se razjasnilo da je vlasnik i "Marble Islands" i "Congreso" kubanska država, a ne "Mambisa", koja je samo brodar. Nakon toga je došlo do zaustavljanja i za tražbinu koja se odnosi na brod "Playa Larga", a tu je vlasništvo bilo u skladu sa zakonskim i konvencijskim potrepštinama za primjenu zaustavljanja na "sister-ship". Nakon toga se u pokrenutoj parnici kubanska vlada pojavila kao vlasnica svih tih brodova, i položivši jamčevinu oslobodila "Congreso", ali je istakla prigovor suverenog imuniteta. Taj je prigovor obrazložila time, da je ona doista zabranila brodu "Playa Larga" daljnji istovar u luci Valparaíso 11.IX 1973, tj. nakon provedenog državnog udara u Čileu, i da je doista isto tako naložila brodu "Marble Islands" skretanje s namjeravanog puta u Valparaíso, najprije u Callao. Nakon toga treba naglasiti da su ti brodovi bili zajedno u luci Callao u Peruu, ali kubanska vlada

im je naredila da i tamo ne iskrcaju svoj teret za IANSA-u nego ih je uputila, i to "Playa Larga" da ga iskrca na Kubi, a "Marble Islands" da ode u Haiphong. U međuvremenu je došlo do promjene državne pripadnosti broda "Marble Islands", koji je sve do 13.X 1973. plovio pod somalijskom zastavom i bio vlasništvo jednog lihtenštajnskog dioničkog društva. U Havani je teret s "Playa Larga" prodan i novac je položen na račun čileanskog poduzeća IANSA, a jednako je tako učinjeno s utrškom šećera na "Marble Islands", samo što je taj teret u Haiphongu prodan po zapovjedniku broda koji se pozvao na klauzule teretnice o devijaciji i o privilegiju na ukranom teretu. Kubanska vlada je međutim 27.IX 1973. donijela zakon o zaledjivanju svih tražbi na čileanskih pripadnika na Kubi prema kubanskim poduzećima. Prigovor suverenog imuniteta je osnovan na tome, što je zabrana iskrcavanja /obrazložena pogibeljnom situacijom u Valparaisu/ akt vlasti. Treba istaći da je najprije taj prigovor iznešen na temelju vlasništva i posjeda suverena, ali nakon "Philippine Admiral" /1977/ je prigovor izmijenjen, tako da se ustvrdilo da se radi o činu "jure imperii", a ne "gestionis".

Prvostepeni sudac Goff je prihvatio da ne bi bilo imuniteta kada bi mogla doći do primjene restriktivna teorija bilo da se radi o tužbi in rem ili in personam, jer se smatrao vezanim precedentima "Philippine Admiral" /u Engleskoj samo persuazivnog značaja/ u pogledu postupaka in rem i Trendtex Rading Corporation Ltd. v. Central Bank of Nigeria /1977/ - /v. ovaj periodik br.76, str.62 i d/, koji je za Prvostepeni sud obvezatan /"binding authority"/. On je pak stao na stajalište da se radilo o činu "jure imperii" i da prema tome postoji imunitet. Apelacioni sud je sudio u vijeću dvojice, pa je Waller L.J. glasao za prihvatanje prigovora imuniteta potvrđujući prvostepenu presudu, dok je Lord Denning M.R, naprotiv, odbio prigovor imuniteta. Kako su se glasovi raspolovili to je prema proceduralnom pravilu engleskih viših sudova na taj način potvrđena prvostepena presuda.

Kuća lordova je bila jednoglasna u pogledu odbijanja prigovora imuniteta za brod "Playa Larga" pa je u tom pogledu vodeći govor /"leading speech"/ dao Lord Wilberforce. Naprotiv, u pogledu broda "Marble Islands" je većina od trojice /"leading speech" Lord Diplock/ takodjer odbila prigovor imuniteta, dok je manjina /Lord Wilberforce i Lord Edmund-Davies/ prihvaćala u pogledu njega prigovor imuniteta. Prema tome ćemo i mi najprije prikazati glasanje o "Playa Larga", a onda o "Marble Islands".

Lord Wilberforce u svojem govoru najprije konstatira stanje prava. Na ovaj slučaj koji se odigrao prije stupanja na snagu Sovereign Immunity Act /1978/ treba primijeniti common law /dakle ne statutory law/. Briselska konvencija od 1926. ne može se primijeniti jer ona nije općeprihvaćeno međunarodno pravo. Isto vrijedi i za Evropsku konvenciju o imunitetu države od 1972. U vezi s tim ukazuje na problem kako utvrditi što je čin "jure imperii", a što čin "jure gestionis" ili kako se u poznatom dokumentu State Departmenta SAD "Tate letter" iz 1952. izražava privatni čin /"private act"/ i suvereni ili javni čini /"sovereign or public act"/. Navodeći engleske precedente izričito polazi od "Parlement Belge" /1880/, navodi stavove Lorda Atkina i Lorda Wrighta u "Cristina" /1938//koji su pristajali uz apsolutnu teoriju/ i izričito se ograđuje od "Porto Alexandre" kao krivo riješenog slučaja /apsolutni imunitet primijenjen na državni trgovački brod/. "Philippine Admiral" je u pogledu tužbi in rem uklonio suvereni apsolutni imunitet /načet već u rješidbi Yuan Ismael & Co.Inc. v. Government of the Republic of Indonesia/, ali je upravo granični znak /"landmark"/ i divna presuda /"admired judgment"/ Lorda Denninga M.R, u Trendtex v. Bank of Nigeria /supra/, koja je uklonila apsolutnu teoriju i kod tužbi in personam. Tako je Engleska izašla iz izolacije u kojoj se nalazila nakon Tateovog pisma od 1952. /naime otkada su i SAD prišle restriktivnoj teoriji/. Citira presude austrijskog Vrhovnog suda i Savezno-njemačkog Ustavnog suda koje sve naglašuju restriktivnu teoriju. Naročito obilno citira presudu Apelacionog suda 2-og područja /2d Circuit/ SAD u Victory Transport Inc. v. Comisaria General de Abastecimientos y Transportes /1964/ u kojoj sud nije smatrao da je uzimanje broda u brodarski ugovor /u naval - "chartering of a ship"/ za prijevoz hrane za španjolski narod javni ili politički akt, nego da je bliži privatnom trgovačkom poslu /"partook far more of the character of a private commercial act"/. Kod toga je taj Apelacioni sud prešao preko poteškoća koje mnogi ističu u pogledu mogućnosti razgraničenja privatnih od javnih akata, ali je pragmatički ustvrdio da ono što je bitno jest da građani koji posluju sa stranim državama budu zaštićeni u svojim pravima. Iza toga Lord Wilberforce citira presudu Vrhovnog suda SAD u Alfred Dunhill of London Inc. v. Republic of Cuba /1976/ u kojoj presudi je većina od pet sudaca smatrala da država ne može prije ili poslije presude stati na stajalište da otklanja plaćanje duga ma bilo kakve razloge navodila, jer kada bi se to stajalište prihvatilo ne bi bilo nikakve zaštite za građane

koji su ušli u poslove s državama. Lord Wilberforce još citira dvije rješidbe američkog Vrhovnog suda i to Bank of the United States v. Planters' Bank of Georgia/1824/ i Ohio v. Helvering /1934/ koje obje kažu da država kada ulazi u trgovački posao postaje "pro tanto" trgovac. Tako isto citira rješidbu Vrhovnog suda SAD u Alfred Dunhill of London v. Republic of Cuba /1976/ u kojoj većine u većini /4 suca/ smatraju da pojam "Act of State" ne bi trebalo proširiti tako da obuhvati i otklanjanje čiste trgovačke obveze koja tereti stranog suverena. Prelazeći na slučaj "Playa Larga" sudac kaže da je kubanska vlada kao vlasnik toga broda izdala nalog skretanja s puta i prodaje tereta u Kubi pa dosljedno i zaledjivanja tražbine, ali da to ne može biti čin "jure imperii". Kada bi ga se naime tako kvalificiralo, onda više ne bi bilo mjesta restriktivnoj doktrini u praksi, jer bi se uvijek država kao brodovlasnik mogla riješiti obveze na temelju nekog javnog čina. Na taj način bi i opet građani ostali bez zaštite u svom poslovanju s državama. Međutim, što se tiče slučaja "Marble Islands" on smatra da stvar stoji drukčije. Brod je naime došao u vlasništvo kubanske države tek 13.X 1973, pa prema tome s kubanskom državom kao vlasnikom nije došlo ni do kakvog prijevoznog ugovora, a sve što je zapovjednik radio, radio je u ime "Mambise" tj. brodarskog poduzeća koje nije vlasnik ni broda "Marble Islands" ni broda "Congreso", pa kako nema ugovorne veze između vlasnika broda, koji je naknadno došao u tu poziciju, nema niti odgovornosti na njemu, pa prigovor suverenog imuniteta u pogledu tog broda stoji. Zapovjednik je djelovao u granicama ugovora s obzirom na klauzule o skretanju s puta /vrlo široko odobrenim/ i o privilegiju na ukrcanim stvarima kao i o opasnosti za teret radi ne-skrivljenog prodora vode.

Lord Diplock ukazuje na to da se u teretnicama "Mambisa" navodila kao "Owner" tj. "vlasnik", ali da je u stvari bila samo "managing owner" i da je kod "Playa Larga" ona nakon što je teretnica prenešena od njenog krcatelja na primaoca prestala biti u obvezi koja je prešla na vlasnika broda. Dosljedno tome je stvar u pogledu "Playa Larga" jasna. Međutim, u slučaju "Marble Islands" je najprije "Mambisa" bila naručitelj u zakupnom ugovoru /"demise charter"/ koji je zaključila s lihtenštajnskim poduzećem, a kada je vlasništvo prešlo na kubansku državu, odnos između "Mambise" i države Kube je bio jednak onome kao kod "Playa Larga", tj. od zakupnika broda se pretvorila u poslovođećeg brodarka. On smatra da nije puka šala /"charade"/ ono što se

dešavalo u Haiphongu, a naime da je uz prisutnost pravnog savjetnika kubanske vlade zapovjednik broda ustvrdio da djeluje na temelju uglavaka teretnice i potom prodao teret drugom kubanskom poduzeću koje je opet poklonilo taj teret vijetnamskom narodu. Sve to pokazuje da je kubanska vlada kao vlasnik broda vodila izravno svoje poslovanje i da prima facie postoje uvjeti za izvanugovornu odgovornost iz "conversion" tj. upotrebe imovinskog predmeta protivno temelju na kojem ga odnosna osoba drži /"bailment"/.

Lord Bridge of Harwich je tome dodao da je "Mambisa" prestala biti zakupnik broda i da je postala agent države u upravi brodom u pogledu kojega je država Kuba prelaskom vlasništva na nju prema engleskom pravu /a vjerojatno analogne odredbe postoje i u drugim pravima/ ušla u odnos "baileea" prema "bailoru", tako što je država postala "bailee", a ovlaštenik tereta kao "bailor".

/LIR 1981,2,4, str.367/

E.P.

KUĆA LORDOVA

Presuda od 29.X 1981.

Hammer and Occidental Petroleum Corporation
c/a Buttes Gas and Oil Company and Boreta

Vijeće: Lord Wilberforce, Lord Fraser of Tulleybelton,
Lord Russell of Killowen, Lord Keitel of
Kinkel, Lord Bridge of Harwich

Dokazne isprave u parnici odnose se na međudržavne čine - Spor se ne može meritorno presuditi bez rasudjivanja o dometu tih isprava koje se odnose na pitanja teritorijalnog razgraničenja medju državama - Sud se suzdržava da se o tim ispravama izjasni, jer ne može prosudjivati međudržavne sporove

Izvorni tužitelj, Buttes Gas and Oil Company /dalje Buttes/, kao i njen predsjednik Boreta, ustali su tužbom protiv Occidental Petroleum Corporation /dalje Occidental/ i njenog predsjednika Hammera radi klevete /"slander"/ i s tim povezane naknade štete, s razloga jer je Occidental /odnosno njen predsjednik Dr Hammer/ optužio Buttes da je